

Középkori és modern zsidó irodalom

koordinálja: Biró Tamás

ELTE BTK Assziriológia és Hebraisztika Tanszék

2014/15 tavaszi félév

Zsidó Biblia-magyarázat / középkori zsidó Biblia-kommentárok

Buzási Gábor

2015. március 11., 10:00–11:30

Fogalmak

- Zsidó irodalom
- Biblia
- Szövegmagyarázat
- Kommentár
- Középkor
- Biblia-értelmezés
- A zsidó Biblia-értelmezés formái
 - o Biblián belüli értelmezések
 - o Kiegészítések
 - o Újraírás, parafrázis
 - o Fordítás
 - o Midrás
 - o Misna, Talmud, kódex
 - o Kommentár
 - o Biblia-kommentárok általában

Középkori zsidó Biblia-kommentárok

- Közös jellegzetességek
- Psat és dras (+ remez és szod)
- Kölső és belső polémiák (keresztények, muszlimok, karaiták)
- Iskolák és kommentátorok
 - o Gaonok
 - Szaadja (882–942)
 - o Korai spanyolországi hebraisták
 - Menahem ben Saruk (kb. 920–970)
 - Dunas ibn Labrat (kb. 920–990)
 - o A spanyolországi zsidó exegézis virágkora
 - Juda ben David Hajjudzs (kb. 945–1000)
 - Abulvalid Marvan ibn Dzsana (kb. 990–1050)
 - o Az észak-franciaországi literalisták
 - R. Slomo ben Jichak (Rasi) (1040–1105)
 - R. Smuél ben Méir (Rasbam) (1080–1160)
 - Jozsef Bekhor Sór (1130–1200)
 - o Avraham Ibn Ezra (kb. 1089–1167)
 - o A Kimhi család
 - Jozsef (1105–1170)
 - Mose (kb. 1127–1190)
 - David (Radak) (kb. 1160–1235)
 - o Mose ben Nahman (Ramban, Nahmanides) (1195–1270)
 - o Isaac Abravanel (1437–1509)
 - o Filozófusok
 - Ibn Gabirol (kb. 1021–1058)

- Bahja ibn Pakuda (XI. sz. 2. fele)
- Juda ha-Lévi (1075–1141)
- R. Mose ben Majmun (Rambam, Maimonides) (1135–1206)
- ***Miqraot gedolot*** (1524–25 Velence)
- Kitekintés: Spinoza, *Tractatus theologico-politicus* (1670)

Szövegelemzés: Gen 22 (Akeda)

- Fordítás
 - Septuaginta (LXX)
 - Origenés Hexaplája
 - Targumok
- Újraírás
 - Jubileumok könyve
 - Josephus
- Hellénisztikus zsidó kommentár
 - Philón, *De Abrahamo*
- Midrás
 - Genezis/Berésit rabba
 - Pirké Rabbi Eliezer
- Rabbiniikus kommentárok
 - Rasi
 - Ibn Ezra
 - Rasbam
 - Nahmanides
 - Radak
- Párhuzamok: patrisztikus kommentárok
 - In: Heidl Gy. – Hankovszky B. (szerk), *Akéda*, Kairosz, 2004 (36.1.Gen.29.)

Szakirodalom:

GREENSTEIN in Holtz 1984 *Back to the Sources* (72.0.Hol.1.)

PEARL 1988 *Rashi* (36.8.Pea.1.)

ROSENTHAL in Lampe 1975 *The Cambridge History of the Bible, vol. 2* (36.CHB.2.)

SAEBO 2000 *Hebrew Bible / Old Testament: The History of its Interpretation, vol. 1/2* (56.1.Sae.2.)